

T-139.

فارسی
قواعد سلیمیه

از

ساجد الحسین تفتیش و معاینه در نظارت معارف

- احمد حمدی -

مستقیم

استانبول

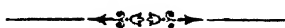
(مطبعة عثمانیه) ده طبع اولی

۱۳۰۲

T-139

قواعد سلیمیه

اثر

رئیس انجمن تفتیش و معاینه در نظارت معارف

— احمد حمدی —

استانبول

دارالسنه عثمانیه — در چنبره طاش

۱۳۰۲

بسم الله الرحمن الرحيم

نمایلات طبیعت بشریه جهت علیاده و هر نفس فنون و معارفه
حادث اوله جق آثارینی رهین قبول ایده بیلک املنده بولندیغندن
بونجه اعصار و ازمه دنبری سائقه طبیعتک تأثیراتبله موقع
انتشاره وضع ایدلکده اولان تألیفاتک مکملرینک واک
پارلاقترینک زمان ظهوری شو ایچنده یشادهمز عصر حید
مینت مزید اولدیغنی اثباته حاجت یوقدر .

معهذاکه زیور آرای سریر شوکت و اجلال ولی نعمت یمینتمز
پادشاه ستوده خصال افندمز حضرتلرینک التفات جهاندراجات
ظل الامپیری ارباب حیت و غیرت و اصحاب شوق و همت
اولان بندکان صداقت عنوانک بویولده کی اقدامات متوالیهلرینک
اشعه امنیه و آمالی اولدیغنی دخی بی اشتباهدر .

ایشته سایه هماوایه حضرت ملکداریده آفتاب معارفدن انوار
اقتباس ایدن کنجلیتز ایچون قواعد فارسیده نک مکملیت
تحصیلنده سهولتبخش اوله جق برصورت مختصره و شبوه
مفیده ده اولمق اوزره بررساله فارسیده نک تألیف و ترنیمی
خصوصی نظارت جلیله معارفک تصویب و تکلیفی و مجلس
کبیر معارفک قرار و تنسییله عهده بندکانه مه احاله بیورلمش
اولدیغنی حالد هرنصلسه برمدتدنبری کثرت اشغال عاجزانهم
بوامرک تأخیر انجازینه سببیت ویرمش ایدی .

(الامور مرهونه باوقاتها) مصداقچه الحاله هذه مقام عالی
و کالت کبرایه زینتبخشا (فخامتلودولتلو سعیدی پاشا)
حضرتلرینک مؤلفین حقنده درکار اولان توجهات سنیه لری
ونظارت جلیله معارف عمومیه به رونق افزا (عطوفتلو علی
فؤاد بک افندی) حضرتلرینک بالفعل نشر علوم ومعارف
قضیه معتنا به اسنه مصروف اولان هممات برکزیده علیه لری
سائقه سیله سالف الذکر قواعد فارسیه رساله سی فن مذکورک
مسائل صرفیه ونحویه سنی جامع وهرقاعده تکلم صبیانه مدار
اوله جق صورتده تطبیقاتی مشتمل اولدیغی حالده عاجزانه
تألیف وترتیب اولنهرق (قواعد فارسیه سلیمه) نامیله تسمیه
قلندیغی حالده موقع انتشاره وضع اولندی .
(وبالله التوفیق)

❀ اسمای مفرد ❀

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
خدا	الله	کرم	صیحق	دوشنبه بازار ايرتسى	ترکی
ايزد	الله	بهار	بهار	سده شنبه	فارسی
پيامبر	پيغمبر	تابستان	ياز	چهارشنبه	فارسی
فرشته	ملائک	بايز	کوز	پنجشنبه	فارسی
آسمان	کوک	زمستان	قيش	آدينه	فارسی
زمین	ير	سال	ييل	مردم	فارسی
آفتاب	کونس	امسال	بو ييل	مرد	فارسی
ماه	آي	بارسال	کچن ييل	زن	فارسی
اختر	يلدز	روز	کون	شوهر	فارسی
حاور	مشرق	امروز	بوکون	دوشيره	فارسی
باختر	مغرب	شب	کچه	دختر	فارسی
ابر	بولوت	ديروز	دونکون	عروس	فارسی
باران	يغمور	بريروز	اولکی کون	بيوه زن	فارسی
برف	قار	فردا	يارين	فرزند	فارسی
منج	بوز	بس فردا	او برکون	پسر	فارسی
تکرك	دولو	بامداد	صبح	پدر	فارسی
باد	روز کار	هفته	هفته	مادر	فارسی
کردباد	قصرغه	شنبه	جعه ايرتسى	برادر ارکک قدرداش	فارسی
سرما	صفوق	يکشنبه	بازار	همشيره	فارسی

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
بچه	یاوری	بستر	دوشاک	کام	دماغ
کودک	چو جق	دواح	یورعان	لب	طوداق
نیا	یولکین	بازین	یصدق	زبان	دیل
نییره	طورین	جانه	اوربا	کوش	قولاق
خویش	اقربا	بیراهن	کوملک	ابرو	قاش
خود	کندی	زیرجامه	دون	روی	یوز
بیکانه	بیانبی	کریبن	یاقد	رخسار	یناق
پدراندر	اوکی بابا	دامن	اتک	چهره	صورت
پسندر	اوکی اوغل	بوستین	کورک	زنج	چنکه
جوان	یکت	یشم	یولک	ریش	صفال
برنا	کنج	ابریشم	ایک	بروت	بیق
پیر	اختیار	پنبه	پتوق	کیمسو	صاج
خانه	او	سر	باش	زلف	صاج
در	قپو	تارک	تپه	موی	توی
بام	طام	چشم	کوز	کلو	بوغاز
جای	یر	مردمک	بیک	کردن	بو یون
چاه	قویو	مزه	کرپک	سینه	کوکس
ریسمان	ایپ	بدنی	برون	دوش	او موز
نمد	کیمچه	دهان	آغز	بازو	قول
قالی	خالی	دندان	دیش	دست	ال

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
انکشت	پرمق	سخن	سوز	بز	پچی
ناخن	طرناق	بانک	سس	بزغاله	اوغلاق
کف	آوج	یاد	خاطر لاق	اسب	آت
وارن	دیرسک	فراموش	اوتتی	خر	اشک
زانو	دیز	کندم	بغدای	استر	قاطر
ناف	کوبک	جو	ار په	شتر	دوه
سوراخ	دلیک	ارزن	طاری	مادیان	قیصر اق
شکم	قارین	آرد	اون	نر	ارکاک
روده	بغرصاق	نان	اتمک	ماده	دیشی
پشت	ارقه	آب	صو	کړک	قورت
میان	بل	گوشت	ات	روباه	تلکی
دل	یورک	تخم مرغ	یمورطه	خرکوش	طاوشان
جکر	جکر	روغن	یاغ	موش	صیچان
خون	قان	شیر	سود	کر به	کدی
پای	ایاق	پی	ایج یاغی	شیر	ارسلان
پوست	دری	ماست	یوغورت	پلنک	قپلان
خنده	کولمک	کوسفند	قویون	نهنگ	تمساح
کر به	آغلیق	بره	قوزی	ماهی	بالق
اشک	کوز یاشی	کاو	اوکوز	مار	پیلان
سرشک	کوز یاشی	ماده کاو	اینک	اژدها	اژدره

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
کردم	عقرب	سیب	الما	راه	یول
کیک	پیره	امرود	ارمود	سنگ	طاش
سپش	کھله	به	ایوا	خارا	مرمر
ملخ	چکرکه	آنار	نار	آهن	تیمور
ماکیان	طاوق	نارنج	ترنج	مس	باقر
کبوتر	کوکرچین	انکور	اوزوم	سیم	کوش
کیک	ککک	خر بزه	قاون	زر	التون
نذرو	سولین	هندوانه	قار بوز	رو	توئج
کنجشک	سرچه	خیار	خیار	برنج	پرئج
سمانه	بلدی رچین	کدو	قیاق	اسرب	قورشون
زاغ	قرغه	زردالو	زردالی	ارزیز	قلای
زغن	قوزغون	الوجه	اریک	کاوله	کله
باز	قرچیقای	شفتالو	شفتالی	تفنک	تفنک
پر	قناد	کاوالو	شاه اریک	شمشیر	قلج
دم	قویریق	کردکان	جوز	تبغ	قلج
درخت	اغاچ	پسته	فستق	خنجر	قامه
کیاه	اوت	خاک	طپراق	سوزن	ایکنه
برک	پیراق	دشت	چول	کارد	بجاق
شکوفه	چیمیک	کوه	طاغ	تیر	اوق
بر	میوه	دره	اوه	نیزه	مهر اراق

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
سپر	قالقان	ده	اون	سی	اوتوز
طوب	طوب	یازده	اونبر	چهل	قرق
قلتراش	قلتراش	دوازده	اون ایکی	پنجاه	اللی
خامه	قلم	سیزده	اون اوچ	شصت	التمش
کلك	قلم	چارده	اون درت	هفتاد	یتمش
کاغذ	کاغذ	پانزده	اون بش	هشتاد	سکسان
قدزن	مقطع	شانزده	اون التی	نود	طقسان
مداد	مرکب	هفده	اون یدی	صد	یوز
دوات	دوید	هژده	اون سکز	دویست	ایکیوز
* اسماء اعداد *		نوازده	اون طقوز	سه صد	اوچیوز
یک	بر	بیست	یکرمی	چار صد	درتیوز
دو	ایکی	بیست یک	یکرمی بر	پانصد	بشیوز
سه	اوچ	بیست دو	یکرمی ایکی	هزار	بیک
چهار	درت	بیست سه	یکرمی اوچ	دو هزار	ایکییک
پنج	بش	بیست چهار	یکرمی درت	سه هزار	اوچیک
شش	التی	بیست پنج	یکرمی بش	چار هزار	درتیک
هفت	یدی	بیست شش	یکرمی التی	پنج هزار	بشیک
هشت	سکز	بیست هفت	یکرمی یدی	شش هزار	التیک
نه	طقوز	بیست هشت	یکرمی سکز	هفت هزار	یدی بیک
		بیست نه	یکرمی طقوز	هشت هزار	سکز بیک

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
نه هزار	طقوزيك	دوم	ايكنجى	تاريك	قرانلق
ده هزار	اونيك	سوم	اوچنجى	باريك	اينجه
دوازده هزار	اون	چارم	دردنجى	ستبر	قالين
ايكبييك		پنجم	بشنجى	بلند	يوكسك
پانزده هزارون بشيك		ششم	التنجى	بالا	يوقارى
صد هزار	يوزيك	هفتم	يدينجى	فراز	يوقيش
هزار هزار	بيك بيك	هشتم	سكزنجى	پائين	اشاغى
اعداد كسريه *	اوصاف *	زير	الت		
نيم	سفيد	بياض	نشيت	انديش	
سه يك	سياه	قره	كوتاه	قيصه	
چهاريك	سبز	يشيل	پهن	بصى واكلى	
پنجيك	زرد	صارى	فراخ	ككش	
ششيك	كبود	كوك	توانا	قوى	
هفتيك	سرخ	قرمزى	ناتوان	ضعيف	
هشتيك	كلگون	پنبه	تيز	كسكين	
نه يك	روشن آيدين و صاف	بران *	كسجى		
ده يك	تيره	بولانق	بسيار	چوق	
الخ	رخشان *	پارلاق	بس	يتر	
اعداد توصيفيه *	درخشان *	پارلاق	اندك	آز	
نخستين	تابان	ضياويريجى	برخى	برآز	

* بونلر صفت مشبهه يعنى اسم فاعل سماعيدرلر

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
کم	اکسوک و آز	شیرین	طنلو	کج	اکری
فراوان	بول	تلخ	آجی	دروغ	یلان
پر	طولی	ترش	اکشی	لاف	بوش لاقردی
بزرگ	بیوک	بیزه	طتمز	کرد	یوارلق
خورد	اوافق	زم	یومشاق	دراز	اوزون
کوچک	کوچک	سخت	قی	کران	آغر
خوب	کوزل			ارزان	اوجوز
نیک	ابی	خشک	قوری	شایان * لایق اولان	
به	ابی	تر	یاش	شایسته	لایق
زشت	چرکین	درست	طوغری	سزا	لایق
بد	کوتی	راست	دوز	مفت	بادهوا

✽ اوصاف تفضیلیه اسمک آخرینه ترلفظنک علاوه سیله ✽
✽ افاده اولنور ✽

بهر	دها ابی	کتر	دها آز	پستر	دها آلچق
-----	---------	-----	--------	------	----------

✽ اوصاف تصغیریه اسمک آخرینه ادات تصغیر اولان کاف ✽
✽ علاوه سیله افاده اولنور ✽

بابک	باباجق	تنک	اینجه جک
مامک	اناجق	مردمک	سکه اء

* بودخی صفت مشبهه در

❀ مضمرات ❀

— ضمائر منفصله —

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
تو	سن	تان	سز	ام	بو
او	او	شان	انلر	آنان	آنلر
ما	بز	مان	بز	اینان	بونلر
شما	سز	یم	بز	اینها	بونلر
ایشان	آنلر	❀ اشارات ❀	انها	انلر	
❀ ضمائر متصله ❀	وی	او	❀ کنایات ❀		
م	بن	آن	چند	نقدر	
ت	سن	این	چندان	او قدر	
ش	او	من	چندین	بو قدر	

❀ تطبیقات ❀

بمن	بکا	مرا	ابنی
بتو	سکا	ترا	سنی
بشما	سزه	خدای بزرک	بیوک الله
برمن	بنم اوزریمه	آسمان بلند را	یوکسک کوکی
برما	بزم اوزریمزه	آفتاب درخشان را پیر لاق کونشی	
برای من	بنم ایچون	و ستاره های بیشمار را	صایب سز
برای ایشان	انلر ایچون	یلدزلری	
ازمن	بندن	و بادوزان را	اسن روزکاری
ازاو	اوندن	وزمین کرد را	یوارلق بری

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
و ابر بارنده را یاغدیریحی بولوتی	از تیغ تیز	کسکین قلبچدن	
وروز را	کوندزی	واز خنجر خونریز قان دو کچی	
و شب را	کیجه یی	قامه دن	
برای مابندکان بزبنده لرایچون	قلم جواهر رقم	جواهر یازان قلم	
زبان را برای سخن دلی سوزایچون	بهتر است	دها ایودر	
ودها را برای خوردن اغزی	یک باز بلند پرواز	بر یوکسکدن	
یک ایچون	اوچان طوغان		
و چشم را برای دیدن کوزی	از هزار زغن	یک قوز غوندن	
کورمک ایچون	ودوبلبیل ترانه ساز	ایکی نغمه	
و کوش را برای شنیدن قولاغی	ایدن بلبل		
ایشمک ایچون	از دو یست هزار بوم	ایکیوز	
ودست و پازا	یک بایقوشدن		
برای کوشش چالشق ایچون	وسه کبوتر نامه بر اوچ مکتوب		
آفرید	کثورن کو کرچین		
درخت پر بار	از هزار هزار زاغ سیاه پر برملیون		
از بیدبی بر	سیاه قنادلی قارغه دن		
وازم خالص	بسیار خوب است	چوق ایودر	
زرکم عیار	برادر او	انک قرن داشی	
اولان التون	از پسر من	بنم او غلدن	
وزبان فصیح	بسیار نادان است	چوق جاهلدر	
	فصیح دیل		

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
بچه من	بنم چوجغم	رونده تراست	دها یور یکدر
از بچه شما	سزك چوجغكزدن	کاردمن	بنم بچاقم
کوچکتر است	دها اوفاددر	از نیره تو	سنگ مزراقکدن
پدر من	بنم پدرم	برانست	دها کسکیندر
از پدر تو	سنگ پدرکدن	ساعت من	بنم ساعت
ساختورده تراست	دها یاشلیدر	از ساعت تو	سنگ ساعتکدن
اسب من	بنم آتم	کرانه است	بهالیدر
از اسب	شما سزك آتکزدن	* این قلم کیست ؟	بو قلم کیمکدر

هر لسانده کلامک اجزاسی اولان کلمه اوچ اولدیغی کبی فارسیده
دخی اوچدر انلرده (اسم . فعل . ادات) در .

۱ — اسم برشی فی یاخود بر شخصی بیلدیرن کلمه در (سلیم
وامین . آسمان . وزمین) کبی که بونلردن ایکی اولکیلر اشخاص
انسانیه نك آدلری وایکی صکره کیلر کوك ویرك اسملیدر .

۲ — فعل اوچ زمانک برنده واقع اولان حال وایشی بیلدیرن
کلمه در مثلا کورمک و اوکرنمک معناسنه (دیدن و آموختن)
مصدر لرندن « دید و آموخت . بیند و آموزد . بین و بیاموز »
کلمه لری کبی ایکی اولکیلر ماضی وایکی اورته کیلر مضارع
وایکی صوکه کیلر امر خاضردر .

* استفهام فارسیده (ایاوکی) کبی لفظلریله افاده اولنور .

۳ — ادات خود بخود بر معنایی افاده ایده میوب انجق برابر بولند قری کله یه بر معنا علاوه ایدر کله در .

مثلا « در مکتب اگر خواند » لفظ رنده اولان (در . اگر) کله لری کبی که اولکی مکتبده معناسنی وایکنجی اوقور ایسه معناسنی یعنی اولکی (ده) وایکنجی (ایسه) لفظی (مکتب) و (خواند) کله لری نه علاوه ایدرلر .

اسم — اوچ نوعدر (۱) اسم ذات در که مثالری مرور ایلدی (۲) اسم صفاتدر سالف الذکر آق وقره معناسنه اولان (سفید و سیاه) کبی صفات سماعیه لر و کوریچی ویا کورن و اوکرنیچی و اوکر نان معناسنه اولان (بیننده . آموزنده) کبی اسم فاعل و امثالی صفات قیاسیه لر در (۳) (دیدن و آموختن) کبی مصدر در که مصدر دالی و مصدر تائی نامر یله ایکی نوع اوله رق فارسی فعللرینک مأخذ لری بولنمشدر لکن (دیدار و بینش . گفتار و گفتگو) کبی کوریش و سویلیش معناسنی افاده ایدر اسم مصدر لر دن هیچ بر فعل مشتق اولماز . و کذا (گفت و شنید . داد و ستد) کبی مقابلیله برابر استعمال اولنان ماضی صیغه لری دخی مصدر معنارینی افاده ایدرلر .

فعل ماضی — درت قسمدر بری (ماضی شهودی) دینلان ماضی مطلقدر که مصدر لر دن ادات مصدر اولان نونی حذف و ماقبلی ساکن قلنمقله حاصل اولور مثلا (دیدن) مصدر ندن « دید » و (آموختن)

مصدرندن «آموخت» کبی . ایکنجی فارسیده اکثریا اسم مفعول صیغه سیله مشترک بولنان (ماضی نقلی) درکه هر قنچی ماضی مطلق آخرینه بر (هائ) رسمیه علاوه سیله حاصل اولور مثلا «دیده . آموخته» کبی که کورمش و او کرنمش دیمکدر . اوچنجی (حکایت حال ماضی) دنیلان ماضی* استمراری درکه ماضی مطلق اولنه ادات حال اولان بر (می) لفظی کتور لمکله حاصل اولور «می دید . می آموخت» کبی که کوریور ایدی و او کرنیور ایدی دیمکدر .

در دنجی (حکایت حال ماضی در ماضی) دنیلان ماضی بعیدرکه ماضی نقلینک آخرینه بر (بود) لفظی علاوه سیله حاصل اولور «دیده بود . آموخته بود» کبی که مفناسی کورمش ایدی و او کرنمش ایدی و یا کوردی ایدی و او کردند ایدی دیمکدر . فعل مضارع — حروفی مصدرک بر طاقم حرفه تبدیل اینسیله درلو درلو هیئت لده کاور مثلا (دیدن) مصدرندن «بیند» و (آموختن) مصدرندن «آموزد» کبی کورر و او کرنر دیمکدر بونلردن اولکنده حروف مصدر بتون بتون تبدیل ایتدیکی کبی ایکنجیده (خا) دزایه د تبدیل ایدر . مصدر تائیدن ماضینک (تا) سی «داله» قلب اولندقدن صکره حروف مصدرندن بعضکره (فا) «بایه» و یا «بایه» و یا «واوه» تبدیل ایدر سوبلک معناسنه (کفتن) مصدرندن مضارع «کوید» و سپورمک معناسنه (رفتن) دن «روبد» و کیتمک معناسنه

(رفتن) دن « رود » کلدیکی کبی (شین) « رایه » ویا « زایه »
 تبدل ایدر مثلاً نقش ایتک معناسنه (نکاشتن) مصدرندن
 مضارع « نکارد » کلدیکی کبی مالک اولمق معناسنه (داشتن)
 مصدرندن مضارع « دارد » وقالدرمق معناسنه اولان (افراشتن)
 مصدرندن افراز دکلور (وهکذا) اکثر یا مصدر دالیدن
 ماضیسنک آخری دال اولان مضارعده دالک ماقبلی (یا) اولنجه
 یا حذف اولنور یرتمق معناسنه (دریدن) مصدرندن فعل
 ماضی « درید » و « درد » فعل مضارع کلور دالک ماقبلی
 (واو) اولنجه و او حذفله یرینه الف یا کتوریلور آچق معناسنه
 (کشودن) مصدرندن « دکشود . کشاید » کبی دالک ماقبلی
 (را) ایسه بعضا را مفتوح قلنور کتورمک معناسنه (بردن)
 مصدرندن برد . کبی و بعضاً (را) دن اول بر « الف » کتوریلور
 تسلیم ایتک معناسنه (سپردن) مصدرندن « سپرد و سپارد »
 کبی فعل مضارع حال ایله استقبال بیننده مشترک اولوب حال
 معناسنی افاده ایتک ایچون اولنه بر (می) اداتی کتوریلور
 « می بیند . می آموزد » کبی که معناسی کوریور و او کرنیور
 دیمکدر .

فعل مضارع استقبال — معناسنی افاده ایتک ایچون اولنه
 ایجاب ایدن ضمیره متصل بر (خواه) لفظی کتورلمکله حاصل
 اولور « خواهد دید . خواهی آموخت » کبی معناسی
 کوره جکدر و او کر نه جکسن دیمکدر . فعل ماضینک مجهولی

ماضی نقلینک آخرینه بر (شد) و فعل مضارعك مجهولی آخرینه بر (شود) لفظی علاوه سیله حاصل اولور « دیده شد » اموخته شد و دیده شود آموخته شود » کبی واستقبالک مجهولی ماضی نقلینک آخرینه (خواهد شد) علاوه سیله حاصل اولور « دیده خواهد شد » آموخته خواهد شد کبی . برده فارسیده افعال لزومیه و اقتداریه دینلان (باید و تواند) کبی فعللر وارد کره افعال سائره نك ماضی و مضارعی ایله ترکیب ایدر مثلاً فعل لزومیه « باید خواند » (بایدکه بخواند) معناسی او قومق کرک و فعل اقتداری ده « تواند خواند » تواندکه بخواند « دینور معناسی ینه او قومق کرک و « شایدکه خواند » شایدکه بخواند « دخی لیاقت فعلی اولوب و معناسی احتمالکه او قویه بیلور دیمکدر .

امر — حاضر فعل مضارعك آخر حرفی حذف اولنمغه حاصل اولور (بین . آموز) کبی کورو او کرن دیمکدر امر غائب مضارع صیغه سیله مشترک اولوب قرینه ایله و یا اولنه بر (با) کتور مکه بر برندن فرق اولنور مثلاً بیلند صیغه سی مضارع اوله رق کورر معناسنه اولد یغی حالده امر غائب اوله رق کورسون معناسی افاده ایدرکه اولزمان با ایله (بیلند) دینور بعضکره فعل ماضینک اولنه لزوم فعلنک مضارعی ادخال اولند قده دخی امر معناسی افاده ایدر مثلاً (باید دید) . بایدکه بیاموزی) کبی معناسی کور ملیدر و او کرن لیسک دیمکدر .

فارسیده تنیه صیغه سی اولدیغی کبی مذکرله مؤنثک جعلریده
 مساوی اولدقلرندن امر ونهیک غیری هر بر فعل یالکز الی
 صیغه ایله تصریف اولنور مثلا مفردک آخرینه بر (ند) ویا (ید)
 لفظی علاوه اولندوقده جمع وبر (میم) ساکنه علاوه اولندوقده
 متکلم وحده صیغه سی و (یاء) ساکنه کتوریلور ایسه مخاطب
 ومخاطبه ویا ایله برابر بریم ساکنه کتوریلور ایسه متکلم
 مع الغیر صیغه سی حاصل اولور .

❀ مصادر ❀

مصادر دالی پنج نوعست زیرا	دالی مصدرلر بش قسمدر
در مصدر دالی پیش از حرف	چونکه مصدر دالیده
دال بهمه حال یکی از پنج	(یارنو) کلمه سنک بش
حرفهای (یارنو) خواهد	حرفلرندن بری بهمه حال
بود	بولنه جقدر .

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
دیدن	کورمک	نوشیدن	ایچمک	رمیدن	اورمک
شنیدن	ایشتمک	دریدن	یرتمق	بریدن	کسمک
کشیدن	چکمک	دویدن	قوشماق	پریدن	اوچماق

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
رهیدن	قورتلیق	خوردن	یمک	راندن	سورمک
رسیدن	ایریشمک	بردن	کتورمک	فشاندن	صاچق
دادن	ویرمک	شمردن	صایمق	بودن	اولمق
زادن	طوغمق	سپردن	تسلیم ایلک	سودن	سورتیمک
ختاندن	دوشمک	فشردن	صیتیمق	ربودن	قایمق
ایستادن	طورمق	خواندن	اوقومق	درودن	بیچمک
فرستادن	کوندرمک	ستاندن	آلمق	فرمودن	بیورمق
کردن	ایلمک	ماندن	قالمق	کشودن	آچق

✽ مصادر شاده ✽

آمدن	کلمک	زدن	دومک	شدن	اولمق
------	------	-----	------	-----	-------

مصدر لریدر که دالیرک ماقبلنده (یاونون) حرفلرندن بری
بولنمور و ماضیلرند دالیرک ماقبلی ساکن اولمور .

بالجمله فارسی مصدرلرک معناسی ترکیجده (مک) و (مق)
لفظلری ایله نهایتنور لکن فارسیده کولمک اغلامق معنارینه
اولان (خنده) (وکره) و امثالی بعض لفظلر اسماء جامدهدن
اولدقلری حالده مصدر معناسی افاده ایلدکلری کبی کبه و بویون
معنارینه اولان (ابستن) و (وکردن) لفظلری دخی اسماء
جامدهدن اولدقلری حالده فارسی مصدرلری کبی تاونون و دال
نون ایله نهایتنور لایسهده مصدر دکلر!

✽ مصادر تعدیه ✽

فارسی ترکی فارسی ترکی فارسی ترکی

نوشانیدن ایچورمک | رسانیدن ایریشدیرمک | رهانیدن قورتارمق

✽ وظیفه شاکر این چند چیزهاست ✽

(شاکردک وظیفه سی بویرقاج شیردر)

بامداد	صبحالین	در شب برای	کجه درس
پیش از همه بمکتب هرکسیدن		از برگردن	از برایتیمکیچون
آمدن	اول مکتبه	درس کتاب	کبابنی
	کلمک	خود را بخانه	اوه
هر روز درس	هر کون	بردن	کتورمک
خود را	درسی از برگردن	پیش خواجه اش	خواجه سنک
از برگردن	ایتمک	با ادب نشستن	حضورنده
پس از درس	درس دهنده	ادب له او طورمق	
بار فغان مذاکره	ارقداشلریله	خود را	کندوسنی
کردن	مذاکره ایتمک	از نادانی	جهلمدن
هر روز	هر کون	رهانیدن	قورتارمق
خط نوشتن	یازی یازمق		

✽ امثله ماضی شهودی از مصدر دالی ✽

دید | کوردی | دیدند | کوردیلر | دیدی | کوردک

فارسی ترکی فارسی ترکی فارسی ترکی

دیدید کوردکز دیدم کوردم دیدیم کوردك

✽ تطبیقات ✽

خوش آمدید	خوش کلدیکز	آری تو	اوت سن
صفا آوردید	صفاکتوردیکز	بجا بودی	زده ایدك
معلم آمد	خواجه کلدی	من هم در مکتب	بنده مکتبده
سبهارا	درسری	بودم	ایدم
خواندند	او قودیلر		

✽ امثله ماضی نقلی مشترك بصیغه اسم مفعول ✽

دیده کورمش	دیده کورمشسن	دیده ام کورمشم
دیده اند کورمشلر	دیده اید کورمشکیز	دیده ایم کورمشز

✽ تطبیقات ✽

بزرگوار خدایا ای بیوک الله	مجلس پایان رسیده مجلس نهایت
انچه در وصف او شیکه سنک	است وارمشدر
تویان کرده اند	ماهم چنان در اول بزاوله جه
سولشدر	
همه را خوانده ایم هپسنی او قومشز	وصف تو مانده سنک و صفنک
و شنیده ایم	ایم اولنده قالمشز

✽ حکایت حال ماضی شهودی ✽

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
میدید	کور بیور ایدی	میدیدید	کور بیور ایدیکنز
میدیدند	کور بیور ایدیلر	میدیدم	کور بیور ایدم
میدیدی	کور بیور ایدک	میدیدیم	کور بیور ایدک

✽ تطبیقات ✽

آنوقتکه توبازی او وقتکه سن	شما چرا بازی	سنیچون
میکردی	اوینا بوردک	اوینا بور ایدیکنز؟
معلم ترا از دور	خواجده سنی	من قلم را می
میدید	اوزا قدن کور بیور	تراشیدم
ایدی		و دیگران نیز
مادرس می	بزدرس اوقیور	بکار مشغول
خواندیم	ایدک	بودند

✽ حکایهٔ حال ماضی در ماضی ✽

دیده بود	کور مش ایدی	دیده بودید	کور مش ایدیکنز
دیده بودند	کور مش ایدیلر	دیده بودم	کور مش ایدم
دیده بودی	کور مش ایدک	دیده بودیم	کور مش ایدک

تطبیقات

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
دیروز پدرت	دون بنی پدرک	اینرا بشمار برده	بونی سزه
مرا خوانده بود	چیغرمش ایدی	بودم	کتورمش ایدم
آنان اینجا	انلر اورایه	درسرا خوانده	درسی او قومش
آمده بودند	گلمش ایدی	بودم	ایدم
تونیز بر در	سن دخی قپوده	شما هم خوانده	سزده او قومش
ایستاده بودی	طورمش ایدک	بودید	ایدیکز

ماضی شهودی مجهول

دیده شد کورلدی	دیده شدی کوریلدک	دیده شدم کورلدم
دیده شدند کوریلدیلر	دیده شدید کوریلدیکز	دیده شدیم کورلدک

تطبیقات

درسها خوانده	درسلر	چرا از مکتب	نیچون مکتبدن
شد	اوقوندی	رانده شدی	قوولدک
درسهای ماهمه	درسلیمزک	کدام وقت من	زمان بن
از نظر	جمله سی	از مکتب	مکتبدن
گذرانیده شدنظر دن	چکورلدی	رانده شدم	قوولددم
مصدر ثانی چهار نوعست		مصدر ثانی درت	قسمدر
ما برای امتحان	بز امتحاندن	نمیدانم شما اینجا	بیلپورم سز
از نظارت	اوتری نظارتدن	برای چه آورده	بورایه نیچون
خوانده شدیم	چیغریلدق	شدید	کتوریلدیکز

❀ ماضی نقلی مجهول ❀

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
دیده شده است	کورلمش در	دیده شده اید	کورلمش ایمشکز
دیده شده اند	کورلمش ایمشز	دیده شده ام	کورلمش ایمشم
دیده شده	کورلمش ایمشن	دیده شده ایم	کورلمش ایمشنز

❀ تطبیقات ❀

شنیدم* که درس	ایشتم که	شده اید	اولمش ایمشکز
جغرافیا خوانده	جغرافیا درسی	و تودیر و زدر	وسن دون
شده است	او قونمش	بازار دیده	چارشوده کورلمش
ایش و یا	ایش و یا	شده	ایمشن
او قونمشدر		بتو که گفت که سکا	کیم سویلدیکه
و آنها از مکتب	و آنلر مکتبدن	من در بازار بن	چارشوده کورلمش
طرد شده اند	قوولمشلر ایمش	دیده شده ام	ایمشم
و شما تقبیح کرده آید	وسن تقبیح ایمشکز		
مصدر تائی چهار نوع است		مصدر تائی درت	قسمدر
زیرا در مصدر تائی همه حال		چونکه	مصدر تائیده تادن اول
پیش از تائیکی از چهاره	نهای	همه حال	(خسشف) کله سنک
کله (خسشف) خواهد بود		درت حرفندن	بری اوله جقدر

* ماضی نقلی فارسیده شنیدم و امثالی کبی الفاظه افاده اولنور

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی	فارسی	ری
آموختن	او کړنمک	کستن	قیرمق	برداشتن	قالدرمق
کریختن	قاجق	خواستن	قالتمق	کفتن	سو بلك
ریختن	دوكمك	کاستن	اکسلك	رفتن	کیتک
سوختن	یاقق	نوشتن	یازمق	رفتن	سپورمک
دوختن	دیکمک	نشستن	اوتورمق	خفتن	اویومق
پیختن	الهک	کاشتن	اکک	سفتن	دلك
آویختن	اصماق	کشتن	اولدرمک	کوفتن	دوكمك
دانستن	بیماک	انباشتن	بریکدرمک	شکفتن	آچلق

✽ تطبیقات ✽

در ترکستان چه	ترکستانده نه	از تاجران مال	تجاردن
طور کارهاست	درلوايشلر	برداشتن	قالدرمق
وارد	وارد	بکوشش	چالیشه رق
زود تر فروختن	چابک صاتمق	و جامه شستن	جامه شور یا لقمق
و کتاب نوشتن	و کتاب یازمق	و از هر چیز	هرشیدن
جامه دوختن	اور به دیکمک	پول انداختن	پاره قزاق

✽ امثله ماضی شهودی ثانی معلوم ✽

آموخت او کردند	آموختی او کردند	آموختم او کردم
آموختند او کردند	آموختید او کردند	آموختیم او کردیم

✽ تطبیقات ✽

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
هر که خاموش	کیمکه ساکت	هر بار درس را هر دفعه درسی	
تشست	او توردی	دانشتی *	یلور ایدک
در اعتراض	اعتراض قیوستی	و مشق را	و مشقی
بست	باغلادی	نوشتی	یازار ایدک
و آسوده زیست و راحت یشادی		از همه کس	هر کسدن
اگر به پندمن	اگر بنم نصیحتمه	صله آفرین	تحسین انعامنی الور
کار بستنی *	عمل ایده ایدک	یافتی	ایدک
آری آنچه شما	بلی او شیکه سز	همه را بر لوح	هپسنی کوکل
کفید	دیدیکز	دل نکاشتم کوکل	تخته سنه نقش ایدم

✽ ماضی نقلی تائی معلوم ✽

آموخته	او کرنش	آموخته اید	او کرنمشکرز
آموخته اند	او کرنشدر	آموخته ام	او کرنشم
آموخته	او کرنمشین	آموخته ایم	او کرنشز

✽ تطبیقات ✽

آنانکه دل	آنر که کندو	بکام دل رسیده	کوکلرینک
خودشان را	کوکلرینی	اند	مرامنه ایر مشلدر
بعلم آراسته اند	علم ایلله تزیین ایتشدر	شما آرد را	سزاونکازی

✽ یاد خطاب بعضی حکایت معناسنی متغین اوادیغیون تطبیقاتده بومثالزله ارانه اولمشدر

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
پیخته اید	اله مش سکز	یعنی وقت جوانی	یعنی سزك
و پرویز را	والکی	شما گذشته	کنجلك زمانکز
آویخته اید	آصمشسکز	است	پشمشدر

✽ حکایه حال ماضی شهودی ✽

می آموخت	او کرنیور ایدی	می آموختند	او کرنیور ایدیلر
می آموختی	او کرنیور ایدك	می آموختم	او کرنیور ایدم
می آموختید	او کرنیور ایدیکز	می آموختیم	او کرنیور ایدك

✽ تطبیقات ✽

هر کس حال	هر کس بو چوجفك	ما باواز دور آفرین	بزا کا اوز اقدن
این بچه را می	حالی بلیور	میکردیم	تحسین ایدر
دانستند	ایدیلر	ایدك	
درس خود را از	سائر لردن درسنی	من هم این کودک	بن دخی
دیگران بهتر	دها یو یلیور	را می شناختم	بو چوجفی طانبور
میدانست	ایدی	ایدم	

✽ حکایه حال ماضی در ماضی یعنی ماضی بعید ✽

آموخته بود	او کرنمش ایدی	آموخته بودید	او کرنمش ایدیکز
آموخته بودی	او کرنمش ایدیلر	آموخته بودم	او کرنمش ایدم
آموخته بودی	او کرنمش ایدك	آموخته بودیم	او کرنمش ایدك

تطبیقات

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
دیروز شاگردان درشان را	دو شاگرد درسلمینی	آموخته بودند	او کرشم ایدیلر
من خریطه هارا بن خریطه لری	از که گرفته بودید کیمدن المش ایدیکز	در اینجا آویخته بورایه آصمش	از کتاب فروشان کتابچیلردن
بودم	ایدم	و آن کتابهارا	گرفته بودم المش ایدم
	او کتابلری		

ماضی شهودی تائی مجهول

آموخته شد	او کر نلدی	آموخته شدید	او کر نلدیکز
آموخته شدند	او کر نلدیلر	آموخته شدم	او کر نلدم
آموخته شدی	او کر نلدک	آموخته شدیم	او کر نلدک

تطبیقات

هر کس خوب	هر کس ابو	شمار مکتب سز اعدادیه	
شناخته شد	طانیلدی	اعدایه نوشته	مکتبه
حیله بازی شان	حیله کارلقلری	شده اید	یازلمشکر
دانسته شد	یلندی	ماهم در میان شما	بزه سزک ایچکزه
من هم درینکارها بن دخی بواشارده		آمیخته شدیم	قرشدر یلدق
یخته شدم	یشمش اولدم	توهم یخته شده سنده کامل اولمشکر	

❖ ماضی تائی نقلی مجهول ❖

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
آموخته شده است	او کر نلش در	آموخته شده اید	او کر نلش سکز
آموخته شد اند	او کر نلش لر	آموخته شده ام	او کر نلش م
آموخته شده	او کر نلش سن	آموخته شده ایم	او کر نلش ز

❖ تطبیقات ❖

اینان به کتب	بو نلر مکتب	ماهم مانند ایشان	بز دخی انلر کبی
سلطانی	سلطانی به	نوشته شده ایم	یاز لشنز
نوشته شده اند	یاز لشنلر	تو چرا	سن نیچون
اجرت های ایشان	انلر ک اجرت لریده	فریفته شده	الدانلش سن
هم گرفته شده است	النشدر		

❖ فعل مضارع دالی معلوم ❖

بیند	کورر	بینی	کورر سن	بینم	کورر م
بینند	کورر لر	بینید	کورر سکز	بینیم	کورر ز

❖ تطبیقات ❖

هر کس جزای عملش را بیند	هر کس عملنک جزا سنی کورر
-------------------------	--------------------------

فارسی	ترکی	فارسی
هرجکا باشد نیک	نزدۀ اولور	تنگ ظرف
رانیکی و بدرا	ایسه ایویه	شوند
بدی رسد	ایولک و کوتی یه	اولورلر
کوتیلک ایریشور		بچه کان کوشش
بزرکی	بیولک	چالیشان
وتوانکری	وزنکینلک بزه	کندکان رادوست
بما خوش آید	خوش کلور	چوجقلری
چند چیز	برقاج شی بریره	دارم
بیکیجا جمع آید	کلدکده	سورم
بسیار را	چوغی تشکیل	حدود علم
ترکیب کنند	ایدرلر	علم و معارفک
بچه کان	چوجقلر	و معارف بافی
		می ماند
		بکزر
		چه قدر
		هر نقدر اکا
		نزدیک تر روی
		زیاده یقین
		آنها آنقدر
		کیدرسن انلر
		دور تر شوند
		او قدردها
		اوزاق اولورلر

❖ فعل مضارع تائی معلوم ❖

آموزد	اوکرز	آموزی اوکرزسن	آموزم	اوکرزم
آموزند	اوکرزلر	آموزید اوکرزسکز	آموزیم	اوکرزیم

❖ تطبیقات ❖

شان و شهرت مارا فرید | شان و شهرت بزی الدادیر

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
اینان بعدد فصول	بونلر فصول	بر دیگران	سائر لینه
اربعه آرامگاه	اربعه عدد بنجه	خندی	کولرسن
خواهند	اقاشگاه استرلر	فردا بنو	یارین سکاده
توکه امروز	سنگه بوکون	دیگران هم	سائر لری دخی
		خندند	کولرلر

✽ مجهول مضارع ثانی ✽

آموخته شود	او کر نیلور	آموخته شوید	او کر نیلور سکر
آموخته شوند	او کر نیلورلر	آموخته شوم	او کر نیلورم
آموخته شوی	او کر نیلورسن	آموخته شویم	او کر نیلوروز

✽ تطبیقات ✽

اگر امروز	اگر برکسه بوکون	اگر از غیبت	اگر آدم لک
کسی در کاری	برایشده کماله	مردمان دهان	غیبتندن اغزی
پنجه شود	ایر رابسه	بسته شویم	باغلی اولور
فردا آنکس	یارین او آدم	ایسه ک	
از زجت آنکار	اوایشک	ماهم در جهان	بز دخی دنیاده
رسته شود	زجندن قور تلش	آسوده شویم	راحت اولوروز
اولور			

✽ امردالی معلوم ✽

فارسی ترکی فارسی ترکی فارسی ترکی

بپنبد	کورسون	بین	کور	ببینم *	کورهیم
بپنبد	کورسونلر	ببینید	کورکز	ببینیم *	کورهلم

✽ تطبیقات ✽

شاگردان را	شاگردانه	بکو ادب	سویله ادب
امر بکنید	امرایدیکز کندی	یاموزند	او کرنسونلر
درسهای خود	درس لرینی	ایشانرا تحسین	انلری ثنا
شانرا بخواند	او قوسونلر	بکنم	ایدهیم
مشقههارا	مشقرینی	درهر جانام	هر یرده انلرک
بنویسند	یازسونلر	ایشانرا به	اسملرینی ایولک
		نیکی بیریم	ایله یاد ایدهلم

✽ امرتائی معلوم ✽

یاموزداو کرنسون	یاموز	او کرن	یاموزم او کرنهیم
یاموزنداو کرنسونلر	یاموزید	او کرنکز	یاموزیم او کرنهلم

امرك متكلم صیغه سی پكده استعمال اولنماز ایسه ده بوراده

رُ صیغه لر صره سنده كوسترلمشدر

✽ تطبیقات ✽

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
رازخود رانها	سرکی کیرلی	بگوید	سویلیکنز
بدار	طوت	درسهارا	درسلی
سخن را راست	سوزی طوغری	درست بدانید	طوغری بلاه یکنز

✽ مجهول امر دالی ✽

بدیده شود	کورلسون	بدیده شوید	کورلکنز
بدیده شوند	کورلسونلر	بدیده شوم	کوربله یم
بدیده شو	کوریل	بدیده شویم	کوربله لم

✽ تطبیقات ✽

این امر نامه یکبارہ بدیده شود	بوامر نامه بر کره کورلسون
بچکان بخانه شان یرده شوند	چو جتنلر اولرینه کتورلسونلر
مبادا که دل بیازرده شویم	اولیه که قلبی اینجمنش اوله لم
درکارهای خوب نام یرده شو	ایوا بشارده اسمی کتورلمش اول

✽ مجهول امر تائی ✽

بیاموخته شود	او کرنلسون	بیاموخته شوند	او کرنلسونلر
--------------	------------	---------------	--------------

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
یاموخته شو	او کرنیل	یاموخته شوم	او کرنیلرم
یاموخته شوید	او کرنیلکز	یاموخته شویم	او کرنیلورز

✽ تطبیقات ✽

مرد دانا بشناخته عالم آدم طائش	نمیخواهم که	ایستیمورم که
شود	ریسمان دوستی	محبت
به خوی نیک	ای طبیعتله	قرلش اوله
بشناخته شوید	طائش اولکز	

✽ نهی دالی معلوم ✽

ننید کور مسون	مبین کورمه	ننیم کور میهم
ننید کور مسونلر	مینید کور میکز	ننینم کور میهم

✽ تطبیقات ✽

هیچ وقت	هیچ بروقت	در باره این	بوایشک
بعیب دیگران	بشقه لک عینه	کار زجت	خصوصنده زجت
مخند	کوله	مکشید	چکمیکز

فارسی   ترکی   فارسی

باو بگو که	اکا سویله که	ضایع نکنند	ضایع ایتسونلر
خود را مدح	کنندینی مدح	میاید که	کر کدر که
نکند	ایتسون	از دائرة ادب	دائرة ابدن
ایشان را بگو که	آنلره سویله	بیرون نشویم	دیشارو چیقیمه لم
عمر خودشان را	کندی عمر لرینی		

❀ نهی تائی معلوم ❀

نیاموزد	او کر نمسون	میاموزید	او کر نمیکز
نیاموزند	او کر نمسونلر	نیاموزم	او کر نیم
میاموز	او کر نه	نیاموزیم	او کر نیمه لم

❀ تطبیقات ❀

قت بکن تاترا	دقت ایت تا کیم سنی	توهم مرا	سنده بنی
در سخت	سوز کده	فراموش مکن	اونو تمه
نگیرند	طو تمسونلر	در نزد مردمان	خلقک عندنده
من ترا فراموش	بن سنی فراموش	از بدخویان	کوتی خویلیلردن
نکنم	انم	نشناخته شویم	طانیلش اولیه لم

✽ اسم فاعل ✽

امرك آخريته بر (ننده) لفظی علاوه سیله حاصل اولور

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
مفرد	جمع	مفرد	جمع
بیننده	بیننده کان	آموزنده	آموزنده کان
کور یجی	کور یجیلر	اوکریجی	اوکریجیلر

✽ تطبیقات ✽

آن آفریننده جهان و روزی	اودنیایی خلق و حیوانلره
دهنده جانوران و داننده	روزی و برن و کیرلی سرلری
رازهای نهان پرده ناموس	بیان الله بزم ناموس پرده مزی
مارا بافشای کنهان ماندرد	کناهلری میزی اظهارله یرتمسون

✽ اسم مفعول دالی و تائی ✽

اشبو اسم مفعول صیغه سی بعضکره ماضی نقلی صیغه سیله مشترک اولوب انجق قرینه ایله بر برندن فرق اولنور مثلا ریخته دوکش معناسنه اولنجه ماضی نقلی و دوکیلش معناسنه اولنجه اسم مفعول اولور . ولکن بعضیلر ماضی نقلی بی اسم مفعول یایقی ایچون مذکور ماضینک آخریته بر (شده) لفظی علاوه ایدرلر . مثلا (دیده شده) دیرلرکه اولزمان معناسنی کور یلش دیمک اولور .

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
دیده	کور یلش	آموخته	او کر نیلش
دیدکان	کور لملش	آموختکان	او کر نیلش

✽ تطبیقات ✽

این کتاب برگزیده	بو منتخب	آیا خطای او	عجبا انک خطاسی
است	کتابدر	دیده شد است؟	کور لملش میدر؟
آیا مکتوب ما	عجبا بزم مکتوبمز		
بشمار سیده	سزه ایر شمش		
است؟	میدر؟		

✽ منفی اسم مفعول ✽

نادیده	کور لمامش	نیاموخته	او کر نیلماش
نادیده کان	کور یلماش	نیاموختکان	او کر نیلماش

✽ تطبیقات ✽

این خوی	بو بکنیلامش	این کار کار بوایش	ایشلملیه جق
ناپسندیده است	اخلاقدر	ناکردنیست	ایشدر
سخن ناکفته	سوز سو یلنماش	اینان چندی	بونلر بر طاقم
مباد	قالدی	نا بختکانند	خام آدمردر

✽ مبالغه ایله اسم فاعل سماعی و صفت مشبهه ✽

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
بینا	چوق کور یچی	کویا و کویان	چوق سویلیچی
اموزکار	چوق او کرنیچی	خندان	کویلیچی
آمرزکار	چوق عفوایدیچی	کریان	اغلیچی
خبردار	چوق الیچی	سوزان	یانچی و یایاچی
دانا	چوق بیلچی	افتان *	دوشیچی
توانا	چوق قدرتلی	خیران *	قالتچی
شنوا	چوق ایشیدیچی		

✽ تطبیقات ✽

ای امرزکار ای عفوایدیچی الله	پنهان نیست	کیرلود کلدر
کناهان مارا بزم کناهلریمزی	مدت نیست که من	برمدتدر که بن
بیامرز عفو بیورسون	بادل سوزان	قلبی یانچی
ازدانای راز کوکلری سرینی	غناکم	غلی یم
قلوب و بینای ییلان دن و عیلمی	ودشمنان من	بنم دشمنلرم
عیوب این چیز کورندن بوشی	شادمانند	مسروردر لر

* بونلر برابر کلدکلی زمان صیغه حالیه دیرلر که اولزمان دوشه قاتله معناسنی افاده ایدر « نالان کریان » کبی

فارسی	ترکی	فارسی	ترکی
زبانم نوحه	دیلم مرثیه	شکر به کنان است	اغلیجیدر
کویان و چشمم سویلیجی و کوزم			

✽ اسم مکان اسم زمان ✽

اشبو اسم زمان واسم مکان بعض اسمک آخرینه (گاه) لفظی
علاوه سیله حاصل اولو

درگاه	قپو	گاه	اویقو محلی و یا وقتی
بارگاه	رخصت محلی	شبانگاه	کیجه وقتی
خرگاه	کوشک محلی	سحرگاه	صباه وقتی
خیمه گاه	چادر محلی		

✽ تطبیقات ✽

از درگاه ایزد متعال و از بارگاه حضرت کبریای لایزال امید است
که این رساله بر خوانندگان و مطالعه کنندگان مسعود و مبارک
شود.

بناء مره — اسماء عددک آخرینه (باره) و یا (بار) لفظنک
علاوه سیله یاپیلور «یکبار» «وباره» کبی معناسنی بر کره ایکی
کره دیمکدر.

بناء نوع — اسمی مناسب صفتلره توصیف ایتکله یاپیلور
(لطف شاهانه «رزم دلیرانه») کبی معناسنی «شاهه لایق
لطف و یورکلی غوغا» دیمکدر که بوصفتلر لطفک و غوغانک
نوعی، بیان اتدکری ایچون موصوفنه بناء نوع دینور

سم ادات ایکی قسمدر بری ادات مفرده و دیگری —

سم ادات مرکبه در ادات مفرده —

ا ب چ ک م ن و ی — و امشالی کبی . (ا) اداتی ندا
ایچون اسمک آخرینه علاوه اولنور « خذایا » کبی معناسی
ای الله دیمکدر . (ب) اداتی برچوق معنایی افاده ایدر
ایسهده بعضاً معناسز اوله رق تزین لفظ ایچون فعله داخل
اولوب بأزائده تسمیه اولنور . اسمک اولنه کتوریلور ایسه
مفعول الیه اداتی اولور و یا قسم اداتی اولور . د ا —
« بشما میکویم » کبی معناسی سزه دیورم دیمکدر .
« ۲ » — « بجان شما دروغ نمیگویم » کبی معناسی جانکزه
قسم اولسون یلان سولیلورم دیمکدر یا به متصل اولنجه اسملرده
ادات نفی اولور « بی کار » کبی ایشسز دیمکدر . (چ) هاه
رسمیه به متصل اولنجه « نه » معناسنه استفهام اداتی اولوب
بونکله اشیادن سؤال اولور . اکثریا ادات خبر اولان
« است » لفظنه متصل اولنجه هاسی ساقط واستنک الفی
یا به قلب اولنهرق « آن چیست » دینور که اوندر دیمکدر
ورایه متصل اولدقده نیچون معناسنی افاده ایدر (چرا) کبی
(ک) اسمک آخرینه متصل اولنجه تصغیر اداتی اولور تنکیم
مشالی مرور ایلدی . (ل) هاه رسمیه به متصل اولدقده
استفهام اداتی اولوب بونکله ایشخاصدن سؤال اولنور مثلاً
« که » کیم دیمک معناسنه کلور بعضاً ادات خبر اولان است

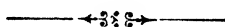
لفظنه متصل اولور مثلا « آن مردکیست » دینور که او آدم
 کیمدر دیمکدر واکثر یا حرف بیانیه اولور « انانکه » لفظنده
 اولدیغی کبی . (م) اداتی امر حاضره داخل اولنجه امر
 حاضری نهی حاضره تبدیل ایدر « مکن » ده اولدیغی کبی
 ایتمه دیمکدر . (ن) اداتی فعللرده ادات فی اولور « نکند »
 معناسی ایتمز دیمکدر . (و) حرف عاطفه در . (ی) اداتی
 اسمک آخرینه لاحق اولدقده وحدت معناسنی افاده ایدر
 « شخصی » ده اولدیغی کبی معناسی بر شخص دیمکدر بعضا
 فعل ماضینک مفرد عائک آخرینه لاحق اولورده خطساب
 ضمیری اولور و بعضاً حکایت حال ماضی معناسنی افاده ایدر
 « کردی » کبی ایتدک واید ایدی دیمکدر بعضاً ادات مصدر
 اولوب اسمک آخرینه داخل اولنجه مصدر معناسنی افاده
 ایدر « نیکی . بدی » کبی ایولک و کوتولک دیمکدر .

✽ ادات مرکبه ✽

(در) (بر) (را) (از) (تا) (اکر) (هرگز)
 (هر) (هرآینه) (مر) (کاش) (زهی) (آیا) (نی)
 (زنهار) (ور . کین . ناک . مند) (وار . انه) (بان)
 (ستان . لاخ . زار . دان . سار . کده) (وش . آسا .
 سان) (چون) (چسان) (لیک) (بلنه) (مکر) (نیز
 . باز . هم) — (در) ادات ظرفدر « درخانه » کبی اوده
 دیمکدر . (بر) ادات استعلادر « بر تخت » تخت اوزریه

دیمکدر . (را) ادات مفعولدر تخصیص وتعلیل ایچون کاور
 « مرا » بکا و یا بنی و یا بنم ایچون دیمکدر . (از) ادات
 ابتدادر « از اینجا » کبی که معناسی اورادن دیمکدر . بعضنکره
 تخفیف اولنهرق « زانجا » دینور . بعضنکره (از) و (زان)
 اداتی تملیک معناسنی افاده ایدر آن چیزاز منست و یا ازان منست
 کبی اوشی بنم مالدر دیمکدر . (تا) ادات انتہادر « تا اینجا »
 کبی بورایه قدر دیمکدر . (اکر) ادات شرطدر « اکر
 آموزی » کبی او کردیر ایسک دیمکدر . (هرکز) ادات تأییددر
 « هرکز نخورم » کبی اصلایم دیمکدر . (هر) سورکلدر
 « هرکس » کبی معناسنی هر آدم دیمکدر . (هرآینه) ادات
 تأکیدر « هرآینه خواهی رفت » البته کیده جکسین دیمکدر
 (مر) ادات تحقیقدر دمر اورا سزد « البته » اکا لایقدر
 دیمکدر . (کاش) ادات تمنیدر « کاش رویت اندیدندی »
 تولیدی یوزکی کورمیه ایدیلر دیمکدر . (زهی) ادات
 تعجبدر « زهی تصور باطل کبی » نه باطل تصور دیمکدر .
 (ایا) ادات استفهامدر . « آیا اینجا کسی هست » کبی معناسی
 بوراده کیمه وارمیدر دیمکدر . (کی) ادات مصدر « بخشنده کی »
 بغشلائق دیمکدر . (زنهار) ادات تحذیردر . « زنهار مرو »
 کبی معناسی صاقین کیمه دیمکدر .
 (ور) (کین) (ناک) (مند) ادوات اتصافدر . مثلاً
 « تاجور » « غمکین . غمناک » . « درد مند » تاجلی . غما
 و دردلی دیمکدر . (وار) (انه) ادات لیاقتدر دشاه

شاهانه د شاهه لایق دیمکدر . (بان) ادات صیانتدر « باغبان
 . دربان » کبی باغی و قیوچی دیمکدر . (ستان . لاخ . زار
 . دان . سار . کده و امثالی) ادوات ظرفدر « گلستان » کل محلی
 د سنکلاح د طاشلق محل د گلزار د کل لک د نمکدان د طوزلق
 « کوهسار » طاغلق د اتش کده و میکده د اتش محلی و شراب
 محلی دیمکدر . (وش . آسا . سان) ادوات تشبیهدر « مهوش »
 آی کبی « جنت اسما » جنت کبی « سروسا » سرو کبی .
 (چون) نیجه . (چسان) فصل و (لیک) لکن کبی ادات
 استدراکدر (بلکه) ادات اعراضدر . (مکر) ادات استنادر .
 (نیز . باز .) ادوات تکریرهم ادات عطف و اشتراکدر .

✽ عربیده اولدیغی کبی ✽

فارسیده دخی جلهء اسمیه ایله جلهء فعلیه بولنور . جلهء
 اسمیه مبتدا و خبردن و جلهء فعلیه فعل ایله فاعل و یا نائب
 فاعلدن ترکیب ایدن جله لردر . بولره (ترکیب اسنادی) و
 (کلام) دینور .

جمله لر یا (جملهء تامه) و یا (جملهء متممه) اولور جملهء تامه
 مسند و مسند الیه ایله (است و نیست) کبی ادات ر بطلر
 و ضمائر نسبیه لرله تمام اولان جمله لردر .

سابقده گذران ایدن امثله جملهء تامهء فعلیه اولدقلری کبی

و (خدا برزك است) و (زمین کرداست) مثللو جمله لر رخی
جمله تامه اسمیه لر در اشته بوا یکی مثالده خدا وزمین مبتدا
و مسند الیه و برزك و کرد لفظلری خبر و مسند اولوب است
لفظی ادات ربطدر .

بعضکره فارسیده مبتدا و خبردن عبارت اولان ایکی جمله لر دن
اولکنده بولنان ادات ربط ایله ایکنجینک ربطندن اکتفا
ایدیلور . مثال (این خط قاوس است یار طاوس) کبی
جمله متممه ارکان اصلیه سندن برینک معناسنی اکمال ایچون
مفاعیل خسه دنیلان مفعول به و مفعول الیه و مفعول له و مفعول
فیه و مفعول معه ایله حال و صفت و اضافت و استثنادن برینه
محتاج اولنان جمله لر در مثلا اشبو (در روز پنجشنبه مر ابادیکر
شاگردان برآی مسابقب بمعارف خواستند) کبی .

بوراده باشلیجه جمله د خواستند د لفظی اولوب سائر لفظلر
هپ انک معناسنی تکمیل ایچون متممات جمله دنیلان شیردر
تکیم در روز لفظی خواستند فعلنک مفعول فیهی و پنجشنبه
لفظنک مضافی و برآی مسابقت لفظی مفعول له و با دیکر لفظی
شاگردانک صفت مقدمی و شاگردان فعل مذکورک مفعول
معده سی و مرا لفظی مفعول بهی و بمعارف لفظی مفعول الیهی در
بوجهتله (در) مفعول فیه و ظرف اداتی (با) مفعول معه
ادتی و را مفعول به اداتی و (برآی) مفعول له اداتی و (به)
مفعول الیه اداتی اولدیغی کبی بونلردن (با) بعضکره (به)
مقامنده و (به) (در) (را به) مقامنده استعمال اولنور .

(حال) فعل زمانده فاعلنك ويا مفعولنك قغی حال وهیئنده بولندیغنی بیسان ایدر لفظدر مثلا، (روزی دیدنش که افتسان و خیران میکر یزد) وکذا (اورا بادل فرحان وشادان دیدم) عبارهلرنده افتان و خیران « میکر یزد » فعلنك فاعلنك هیئتی و بادل فرحان وشادان « دیدم » فعلنك مفعولنك هیئتی بیسان ایدر .

صفت بلا اسناد موصوفنده بولنان معنایه دلالت ایدن بر لفظدر که موصوفنك آخری مکسور و کندیسنك آخری ساکن اوقنور و مجموعی « ترکیب توصیفی » تسمیه اولنور مثلا (چشم سباه . قامت بلند) کبی بعضکده موصوفنه تقدم ایدرک آخری ساکن قلمغله وصف ترکیبی یاپیلور .

وصف ترکیبی بر مرکبدر که موصوفنك صفتی اسم منسوب ویا اسم فاعل ویا اسم مفعول معناسنه کاور بوده بر قاج قسمدر بری بر اسم موصوفنك صفتی کندوسی اوزرینه تقدیمیله آخری ساکن قلمه رق یاپیلور « سیه چشم و بلند قامت » کبی قره کوزلی و یوکسک بویلی دیمکدر . و بواسم منسوب معناسنده در (۲) امر حاضرک اولنه بر اسم علاوه سیله یاپیلور . « راستکو و سخندان » کبی طوغری سویلیچی سوز بیلیمی دیمکدر بوده اسم فاعل معناسنده در (۳) ماضی نقلی ویا اسم مفعولک اولنه بر اسم علاوه سیله یاپیلور « جهانیده » کبی دنیا کورمش دیمکدر بوده اسم مفعول معناسنده در . اضافه بر کله یی دیگر بر کله یه علاوه ایتمکه درلر اولکنه مضاف وایکنجی به مضاف الیه

و مجموعه (ترکیب اضافی) دینور اگر مضافك مضاف الیه
 تخصیصی افاده ایدرسه (اضافه لامیه) دینور (کتاب من •
 خامه تو) کبی که بوراده کتاب بنم و خامه سنك اولدیغنی
 کوستر مکچون « کتاب » من لفظنه « و خامه » تو لفظنه اضافه
 اولمشدر و یا مضاف الیه مضافك نوعی بیان ایدرسه (اضافه
 بیانیه) اولور (کتاب کستان) (روز پنجشنبه) (درخت
 کل) کبی که کستان مضافی اولان کتابك قنغی کتاب و پنجشنبه
 مضافی اولان روزك قنغی روز و کل درختك قنغی درخت
 اولدیغنی بیلدر مکچون اضافه اولمشدر •

اگر مضافك آخرنده (هاء) رسمیه و (یاء) ساکن بولنور
 ایسه برهمزه مکسوره ایله مضاف الیه ربط اولنور « خامه
 تو • منشی شما » مثالزده اولدیغنی کبی و (واو) ساکنه و یا
 الف بولنور ایسه بر یا مکسوره کتوریلور « بانوی مملکت
 ودانای زاز » کبی فارسیده تابع اضافات ترکیبده اولدیغنی کبی
 اوقدر ثقیل کورنمز شکیم اشبو (آبکارانجه « تاب نظاره
 مصائب خواتین حرمسرای نبوت » نیاورده در پس برده
 حجاب متواری کشتند) عباره سنده التی لفظ بر برینه اضافه
 اولنغله برابرینه اوقدر ثقیل دکلدردر حالبوکه اگر بو عباره
 ترکیبیه ترجمه اولنسه نه درجه لرده ثقیل اولدیغنی میدانده چیقاره
 و برده (ترکیب مزجی) واردرکه بوده بینلرنده نه نسبت و نه
 اضافت و نه وصفیت بولنمیان ایکی کلمه دن مرکب اسمدر (پانصد)
 کبی کرک اشبو ترکیب اضافی و کرک ترکیب مزجی کبی ترکیبلر

ترکیب ناقص دینور که سویلند کده مخاطبه فائده تامه اعطا ایتمز
استثنا دخی ماسبقده کی جله نك حکمندن لاحق بولنان کله ویا
جله نك حکمی خارج بولندیغنی (اما . لیک ولیکن . مکر .)
کبی استثنا اداتلری ایله افهام ایدن شیدر مثلاً (جوانی دیدم
خوش لهجه نیکو شمائل » اما آثار حزن و اندوه درجهه
حالش لایح بود) ترکیبیده اولدیغی کبی .

جله اسمیه ده مبتدائک حق تقدم ایسه ده بعضکده لغرض خبر
مبتدایه تقدم ایدرک ادات ربط مبتدایه متصل اولور (روزی
دهنده ماخداست) کبی که بوراده روزی دهنده خبر مقدم
وخدا مبتداء مؤخر اولوب « است ادات » ربطدرکه مبتدایه
متصل اولمشدر وکذلک جله فعلیه ده اولان خبر دخی مبتدایه
تقدم ایدرک بادی نظرده جله فعلیه ظن اولنور (گفتند
خلایق که تویی خاتم ثانی) کبی که بونک « اصلی خلایق گفتند »
در مبتدا و خبردن هربرینک حذفی جائز اولدیغی کبی بعضکده
فعل دخی حذف اولنه رق مفعولی اولان مصدر فعلک یریده
قائم اولور مثالی (ای مملکت طرب که رسیدی بآرزو) کبی
بواصلنده « طرب کن » ایدی .

فارسیده فعلک متعلقاتی کندی اوزرینه تقدم ایتمک شیوه
لساندن ایسه ده بعض کره ضرورت وزن واغراض سائر دن
ظولایی فعل دخی متعلقاتی اوزرینه تقدم ایدر (رسیدمژده که
ایام غم نخواهد ماند) مصرعنده اولدیغی کبی جله یا جله
اخباریه ویا جله انشایه اولور جله اخباریه صدق و کذب

احتمالی اولان جمله لردر مبتدا و خبرله ماضی و حال و استقبال
معناسنده بولنان جمله لر کی .

جمله انشائیة صدقه و کذبہ احتمالی اولمیان جمله لردر که طلبی
و غیر طلبی قسملرینه منقسمدر . طلبی امر و نهی و دعا و شرط
و ثمنی و استفهامی شامل اولان جمله لردر مثالاری (ادب آموزید
جاهل مشوید . و آفتاب معارف درخشان باد . اگر علم
آموختنی از جهل رستی . کاشکی در ایام جوانی از مکتب
بیرون نکشتمی) کبی و غیر طلبی جمله قسمیه در که (بنام آنکه
نامش حزر جانهاست) کبی اکثر یا عباره لری تشکیل ایدن
جمله لر (جمله اصلیه) و (لاحقته) لردن عبارت اولور لر
(جمله اصلیه) بر مقصده مبنی ایراد اولنان جمله لردر (جمله
لاحته) جمله اصلیه نك معناسنی تعیین و اتمام و یا ایضاح
و افهام ایچون ایراد اولنش جمله لردر (جمله لاحقته) (معینه)
(و موضعه) قسملرینه منقسم اولور لر .

جمله لاحقته معینه (جمله شرطیه) و (جمله مقولیه)
(جمله استینافیه) کبی جمله لردر که بونلر عادتاً جزا و قوکی
جمله اصلیه لر نك مفهومنی اتمام و تکمیل ایچون کلانده ایراد
اولنور لر .

بوندن اکلاشلد یغنه کوره (کلام) دائماً مخاطبه صحت سکوت
افاده ایدر جمله نك ایسه بعضیسی افاده ایدر بعضیسی ایتز
جمله شرطیه نك مثالی (اگر روزی مرا دولتی روی نماید
تراهر شغلی که باید تفویض کنم) کبی ایمدی بوراده جمله

اولی اولان شرطیه جله‌سی ثانیه اولان جزا جله‌سنه لاحق اولمشدر .

✽ جلهٔ مقولیه یه مثال ✽

امام کسائی کویده که (درایام تحصیل علوم اوقات خود را بفقر و فاقه می‌گذرانیدم و بامداد چون صبح صادق پیراهن نیلگون شب را چاک می‌کرد من دراعهٔ طلب پوشیده بمدرسه می‌شتاقتم) .

✽ جلهٔ استینافیه ✽

ماقبلنده بولسان جنانک مفهومندن خاطره توارد ایده‌جک سؤال ضمنیه جواب و جلهٔ مذکوریه علت مقامنه واقع اولان جله‌در .

✽ مثالی ✽

آثار اقبال سلاطین برتیت خداوندان هنر باقی ماند « چه نتایج اقلام و فواید رایهای ایشان ابد الدهر بر صفحهٔ روزگار پایدار می‌ماند (از تاریخ فرس) .

✽ جلهٔ لاحقیهٔ موضعه ✽

جلهٔ اولانک معناسنی ایضاح ایچون ایراد اولنان جله‌در (جلهٔ تفصیلیه) و (جلهٔ تفسیری) و (جلهٔ توصیفیه) (و جلهٔ بیانیه) و (جلهٔ اضرایه) و (جلهٔ معترضه) کبی .

✽ جمله تفصیلیه به مثال ✽

باز مرغ خانکی رابه بیوفایی منسوب کرده گفت « باوجود
آنکه آدمیرادر برکردن توحق نعمت و تربیت است چون
عزم گرفت توکنند از پیش ایشان می کریزی و از بام پیامی
پری » — (از همایون نامه)

✽ جمله تفسیری به مثال ✽

آن پسر جوانی بود بتجارب مذهب نگشته « یعنی کرم و سرد جهان
پخشیده وسیلی دست روز کار نخورده » — (از تاریخ فرس)

✽ جمله توصیفیه به مثال ✽

بعد از اندک زمانی از مکه پسری متولد شد که اشعه جالش
طبا بچه بر رخسار آفتاب زد و صفای دیدارش داغ رشک بر جبین
ماده نهاد « — (از تاریخ عجم)

✽ جمله بیانییه به مثال ✽

آن مرد شخص ایست « که کوی فراست از ابنای زمان ربوده
و برهان کیاست بجهانیان نموده انوار مفاخر او بر چهره ملک
تابان و آثار مظاهر او بر جبهه عصر نمایان بود » — (از تاریخ فرس)

✽ جمله اضراییه ✽

مناسقی بولسان جمله بی بر طرز آورده ابراد اتم که دیرل مثالی

(برهن بیالا نکریسته زنی رادیدکه تنبول میخورد و آب دهان می ریزد « نه زن بلکه ماهی رادیداز افق دریچه طالع شده ازدهان شفق می اندازد و خورشیدی رامشاهده نمودکه از مروارید دندان لعل آبدار می باشد » — (از تاریخ هند)

✽ جلهٔ معترضه ✽

ایکی جلهٔ مطرده بیننه بعض مقصدد نناشی بشقه بر جلهٔ نك دخولنه دیرلر مثالی (امام محمد بن حسن شییبانی بمجلس هارون الرشید آمد (هارون) از برای اوقیام نمود و در پیش او بدوزان نوشت « خدا هر دورا پیامر زان » ندما گفتند که این معنی هیبت سلطنت رازیان دارد (هارون) گفت هر هبیتی که بتواضع علما زائل گردد قابل زوال باد » — (از تاریخ خلفا)

✽ حکایت تاریخیه ✽

شمس المعالی (قابوس) که پادشاه جرجان و طبرستان بود علم و فضیلت او شهرت تمام دارد (قابوسنامه) که از مؤلفات اوست تا حال در میان است و خط نسخ و ثاث را چنان نیکو نوشتی که هرگاه سطرری از خط او بنظر (صاحب عباد) رسیدی گفتی این خط قابوس است یا پرتاوس .

✽ حکایت ✽

(صاحب عباد) وزید (آل بویه) که مانند او وزیر کامل کم

نشان دهند در علم و فضل یکنه روزگار بود و در کیاست و فراست و فصاحت و بلاغت معروف و صغار و کبار بود در بعض کتب بنظر احقر رسیده که چهار صد شتر کتابخانه (صاحب) می کشید چون وفات یافت نعش او را بنماز گاه آوردند امرای دیلم پیش تابوت او سر بسجده نهادند .

✽ حکایت ✽

(ابوعلی ابن مقله) که واضع خط نسخ است مشاهیر وزراء بنی عباس بود روایت کرده که پیش از تصدی امر وزارت در شهر فارس محبوس بودم امیر فارس (یاقوت) بود روزی دبیر یاقوت نزدیک من آمده گفت ترا امیر سلام میرساند و میگوید که میل من باستخلاص او بسیار است اما دیر است که گفته اند (المأمور معذور) من بمحافظت مأمورم اکنون آرزویی داشته باشی بفرمای که مبذول است من کفتم مدتیست که قبض عظیم بر خاطر استیلا یافته و اندیشه عاقبت کار در لذت زندگانی من نقصانی فاحش ظاهر ساخته امیر لطف فرماید مغنی را بفرستد تا لحظه از سماع نعمات خاطر حزین را بهجتی و دل غمگین را مسرتی روی نماید چون التماس کردم دبیر یاقوت رفت و مغنی خوش نهج با سباب طرب نزد ما فرستاد چون آن شخص آغاز ساز کرد بیت اول که بر زبان آورد من با آن تفأل نمودم آنروز روز شنبه بود در شنبه آینده یاقوت نزد ما آمده زبان به نیتن گشوده مرا بوزارت خلیفه مژده داد و مثال (القا هر بالله) بمن نمود .

✽ حکایت ✽

(خواجه فظام الدین حسن) که از اکابر و وزراء سلجوقیه است و حالا مدرسه نظامیه که در بغداد است از مآثر خیریه اوست در اوئل حال کاتب (عمید بن شادان) بود خواجه از (ابن شادان) رنجیده از بلخ بمرو آمد و سائط و وسائل برانگیخته خود را بخدمت (جعفر بیک رسانید جعفر بیک) آثار کیاست و فراست در بشره خواجه مشاهده نموده او را به پسر خود (الب ارسلان) سپرده گفت میباید که این مرد منشی تو باشد . بعد از (جعفر بیک) خواجه را (الب ارسلان) وزیر خود ساخت و بعد از او وزیر پسرش (سلطان ملکشاه) گردید و ازین وزیر بر تدبیر در جهان مآثر (حسنه بسیار بوقوع رسید از ان سبب بنظام الملک) ملقب بود .

✽ حکایت ✽

(علی بن ابوهاشم) گوید (فتلی بن سهل) که از مشاهیر وزراء بنی عباس است قبل از تصدی امر وزارت او را با برادر خود (حسن بن سهل) دیدم که هریک زنایی داشتند که مایعرف خود شان را در ان زنیل نهاده بودند روزی ان زنیلها را تفحص کردم تا که بدانم دردرون آنها چیست پیراهنی و ازاری و دومیزه و اسطربابی بود بعد از اندک زمانی دیدم که وزیر (مأمون) شده بود و هزار شتر بار و بنه ایشان را می کشید .

✽ حکایت ✽

(محمد بن جابر) گوید در ایام بیکاری با فضل بن سهل پناه

از دست شما برودمگوید که ملك و یا مال ماتلف شد بلکه
بگوید که عاریتی که او روزی چند انتفاع گرفتیم استرداد نمودند.

✽ حکمت ✽

روزی بقراط حکیم در حکمت طبیعی سخن میگفت شخصی
معارض اوگشته گفت مردم اینسخن را قبول ندارند حکیم
گفت سخنی که در نفس الامر صادق و صوابست بر من لازم
نیست که مردم را تکلیف نمایم تا از من قبول کنند.

تمت

✽ اخطار ✽

شاکردردله ملکه ورسوخ کلک ایچون اسملر ومصدرلر
اوقوندیغی زمان یالکیز انلر ایله اکتفا اولنیهرق خارجدن
برچوق اسم ومصدرلر وقواعد متعلق برطابق امثلهلر دخی
یازدیرلملیدر کاه فارسی برکلام ویابرلفظک معناسی وکاه ترکیه
برکلام ویابراسمک فارسیمی سؤال وفارسی عبارهلرده بولنان
صرف ونحوه دائر شیلر صوریلهرق تحلیل و ترکیب
ایتدیرلملیدر .

